

# อนามัยโรงเรียน

รองศาสตราจารย์ ดร.วรากรณ์ บุญเขียว

# School Health



SCHOOL HEALTH

## คำนำ

หนังสือ “อนามัยโรงเรียน” เล่มนี้ผู้เขียนได้เรียบเรียงขึ้นสำหรับ พยาบาล บุคลากร สาธารณสุข ครูในโรงเรียนและผู้ที่สนใจ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนและประกอบการปฏิบัติงานในโรงเรียน สารของหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับการให้บริการด้านสุขภาพในโรงเรียน โดยอาศัยแนวปฏิบัติของกรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีประโยชน์เป็นอย่างมาก ทั้งต่อนักศึกษาพยาบาล และผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับงานอนามัยโรงเรียน ในการที่จะสามารถใช้เป็นแหล่งอ้างอิงความรู้ และเป็นแนวทางในการดำเนินการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ นพ.พิทยา จารุพูนผล คณบดีคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นรลักษ์ณธ์ เอื้อกิจ คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพิมพ์ พุทธิรักษกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิลาวัณย์ เตือนราชภูมิ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และอาจารย์ ดร.นฤมล เอื้อมณีกุล ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และรองศาสตราจารย์ ดร. วินิท เจริญใจ ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเนื้อหาและความถูกต้องของหนังสือเล่มนี้รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะให้คำปรึกษา

ท้ายที่สุด ขอขอบพระคุณ คณาจารย์กลุ่มการพยาบาลสาธารณสุข คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และครอบครัว ที่ให้การสนับสนุนตลอดจนกำลังใจในการเขียนหนังสือเล่มนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

รองศาสตราจารย์ ดร. วราภรณ์ บุญเชียง  
กรกฎาคม 2558

# สารบัญ

|                                                                            |           |
|----------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>บทที่ 1 บทนำ</b> .....                                                  | <b>1</b>  |
| องค์ประกอบของสุขภาพ .....                                                  | 2         |
| แนวคิดสุขภาพกับการศึกษา .....                                              | 6         |
| <b>บทที่ 2 แนวคิดของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ</b> .....                       | <b>9</b>  |
| โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (Health Promoting School): ความหมาย .....           | 10        |
| แนวคิดของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ .....                                      | 11        |
| คุณลักษณะของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ.....                                    | 11        |
| องค์ประกอบของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ .....                                  | 12        |
| ประโยชน์ของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ .....                                    | 14        |
| กลวิธีการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ .....                             | 15        |
| <b>บทที่ 3 สถานการณ์สุขภาพและการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนในโรงเรียน</b> ..... | <b>17</b> |
| สถานการณ์สุขภาพนักเรียนใน “วัยเรียน” .....                                 | 18        |
| การส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยเรียน.....                                         | 20        |
| สถานการณ์สุขภาพนักเรียนใน “วัยรุ่น” .....                                  | 21        |
| การส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยรุ่น .....                                         | 23        |
| การเสริมสร้างสุขภาพจิตในเด็กวัยเรียน และเยาวชน .....                       | 28        |
| การส่งเสริมและป้องกันสุขภาพช่องปากของเด็กวัยเรียน.....                     | 30        |
| การส่งเสริมพฤติกรรมกายออกกำลังกาย .....                                    | 31        |
| การส่งเสริมความปลอดภัยในโรงเรียน .....                                     | 31        |
| การตกน้ำ จมน้ำของเด็ก .....                                                | 34        |
| การป้องกัน และแก้ไขปัญหาการเสพติด และสุรา .....                            | 34        |
| โรงเรียนปลอดโรคเยาวชนปลอดภัย.....                                          | 37        |
| <b>บทที่ 4 อนามัยโรงเรียน : แนวคิด ความสำคัญ</b> .....                     | <b>55</b> |
| ความหมายของอนามัยโรงเรียน .....                                            | 56        |
| แนวคิดพื้นฐานของอนามัยโรงเรียน.....                                        | 56        |
| ความสำคัญของอนามัยโรงเรียน .....                                           | 57        |
| วัตถุประสงค์ของงานอนามัยโรงเรียน .....                                     | 59        |
| หลักการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน.....                                        | 60        |
| ขั้นตอนในการดำเนินงานบริการอนามัยโรงเรียน .....                            | 60        |

|                                                                          |           |
|--------------------------------------------------------------------------|-----------|
| ขอบเขตและหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบในงานบริการอนามัยโรงเรียน.....    | 61        |
| บทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข / พยาบาลชุมชน.....                          | 62        |
| บทบาทขององค์กรปกครองท้องถิ่น.....                                        | 63        |
| บทบาทของโรงเรียน.....                                                    | 63        |
| บทบาทของผู้ปกครอง.....                                                   | 64        |
| บทบาทของชุมชน.....                                                       | 64        |
| บทบาทหน้าที่ของครูพยาบาลประจำโรงเรียน.....                               | 64        |
| <b>บทที่ 5 บริการสุขภาพในโรงเรียน: การตรวจสอบสุขภาพนักเรียน.....</b>     | <b>67</b> |
| วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบสุขภาพร่างกายนักเรียน.....                      | 68        |
| การตรวจสอบสุขภาพนักเรียนจำแนกตามประเภทผู้ตรวจ.....                       | 68        |
| กิจกรรมการตรวจสอบสุขภาพ ประกอบด้วย.....                                  | 71        |
| การตรวจร่างกาย.....                                                      | 71        |
| <b>บทที่ 6 บริการสุขภาพในโรงเรียน: การประเมินภาวะการเจริญเติบโต.....</b> | <b>79</b> |
| การอ่านผลการประเมินภาวะโภชนาการด้วยน้ำหนักและส่วนสูง.....                | 81        |
| การใช้ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ปัญหา.....                                     | 87        |
| ประโยชน์ของกราฟแสดงมาตรฐานการเจริญเติบโตของเด็กวัยเรียน.....             | 87        |
| <b>บทที่ 7 บริการสุขภาพในโรงเรียน: การวัดสายตา.....</b>                  |           |
| การทดสอบการได้ยิน การตรวจสอบสุขภาพฟัน.....                               | 91        |
| การวัดสายตาในเด็กนักเรียน.....                                           | 91        |
| การเตรียมอุปกรณ์.....                                                    | 92        |
| การเตรียมสถานที่.....                                                    | 92        |
| การตัดสินค่าสายตา.....                                                   | 94        |
| การบันทึกผล.....                                                         | 98        |
| การวินิจฉัยภาวะสายตาผิดปกติและการแก้ไข.....                              | 99        |
| การทดสอบการได้ยิน.....                                                   | 100       |
| การตรวจสอบสุขภาพช่องปากและฟัน.....                                       | 100       |
| เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาปัญหาอนามัยในช่องปาก.....                         | 101       |
| วิธีการตรวจดูความสะอาดฟันด้วยตนเอง.....                                  | 102       |
| การแปรงฟัน เมื่อตรวจช่องปาก.....                                         | 105       |
| เกณฑ์การตรวจสอบสุขภาพ.....                                               | 107       |

|                 |                                                              |            |
|-----------------|--------------------------------------------------------------|------------|
| <b>บทที่ 8</b>  | <b>การบันทึกบัตรสุขภาพนักเรียน .....</b>                     | <b>109</b> |
|                 | ประโยชน์ของบัตรบันทึกสุขภาพบัตรประจำตัวนักเรียนมีดังนี้..... | 110        |
|                 | วิธีการบันทึกบัตรสุขภาพ.....                                 | 119        |
|                 | การส่งต่อ/การรักษาพยาบาล/การให้สุศึกษาและติดตามผล.....       | 119        |
|                 | การบันทึกการตรวจสุขภาพของนักเรียนด้วยตนเอง .....             | 120        |
| <b>บทที่ 9</b>  | <b>การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค .....</b>                     | <b>123</b> |
|                 | แนวปฏิบัติในการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค.....                 | 124        |
|                 | ชนิดของวัคซีน.....                                           | 125        |
|                 | วิธีการให้วัคซีน .....                                       | 126        |
|                 | หลักการให้วัคซีน .....                                       | 127        |
| <b>บทที่ 10</b> | <b>การสอนสุขศึกษาในโรงเรียน .....</b>                        | <b>131</b> |
|                 | จุดมุ่งหมายของการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน.....                  | 132        |
|                 | แนวความคิดเรื่องการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน .....               | 132        |
|                 | หลักการและวิธีการสอนสุขศึกษา.....                            | 132        |
|                 | กิจกรรมการส่งเสริมสุขศึกษา (ระดับประถมศึกษา).....            | 133        |
|                 | เนื้อหาที่ควรสอนสุขศึกษาในโรงเรียน.....                      | 134        |
|                 | สุขบัญญัติแห่งชาติ และแนวทางการดำเนินงาน.....                | 136        |
| <b>บทที่ 11</b> | <b>อนามัยสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน.....</b>                     | <b>141</b> |
|                 | ความสำคัญของการอนามัยสิ่งแวดล้อม.....                        | 141        |
|                 | น้ำดื่ม .....                                                | 142        |
|                 | การเฝ้าระวังคุณภาพน้ำดื่ม .....                              | 143        |
|                 | บทบาทของบุคลากรสาธารณสุขในการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำดื่ม .....    | 144        |
|                 | แนวทางการควบคุมคุณภาพน้ำดื่ม.....                            | 144        |
|                 | สิ่งแวดล้อมสุขลักษณะ.....                                    | 153        |
|                 | การจัดการขยะ.....                                            | 155        |
|                 | ห้องพยาบาลประจำโรงเรียน .....                                | 155        |
|                 | หลักการจัดตู้ยา .....                                        | 159        |
| <b>บทที่ 12</b> | <b>บทบาทของพยาบาลในงานอนามัยโรงเรียน .....</b>               | <b>163</b> |
|                 | การดำเนินงานอนามัยโรงเรียนโดยใช้กระบวนการพยาบาล .....        | 165        |

## สารบัญภาพ

|              |                                                                  |     |
|--------------|------------------------------------------------------------------|-----|
| ภาพที่ 1     | แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทางสุขภาพ.....                      | 3   |
| ภาพที่ 2     | แสดงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ .....                             | 4   |
| ภาพที่ 3     | แสดงความเชื่อมโยงและพลวัตรเกี่ยวกับสุขภาพ .....                  | 5   |
| ภาพที่ 4     | แสดงเกณฑ์อ้างอิงการเจริญเติบโตของเพศชาย .....                    | 83  |
|              | อายุ 5-18 ปี (น้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูง)                            |     |
| ภาพที่ 5     | แสดงเกณฑ์อ้างอิงการเจริญเติบโตของเพศชาย .....                    | 84  |
|              | อายุ 5-18 ปี (ส่วนสูงตามเกณฑ์อายุ)                               |     |
| ภาพที่ 6     | แสดงเกณฑ์อ้างอิงการเจริญเติบโตของเพศหญิง .....                   | 85  |
|              | อายุ 5-18 ปี (น้ำหนักตามเกณฑ์ส่วนสูง)                            |     |
| ภาพที่ 7     | แสดงเกณฑ์อ้างอิงการเจริญเติบโตของเพศหญิง .....                   | 86  |
|              | อายุ 5-18 ปี (ส่วนสูงตามเกณฑ์อายุ)                               |     |
| ภาพที่ 8     | แสดงระยะทางและตำแหน่งที่นักเรียนยืนวัดสายตา .....                | 95  |
| ภาพที่ 9     | แสดงตัวอย่างแผ่นทดสอบสายตาแบบ E-Chart .....                      | 96  |
| ภาพที่ 10    | แสดงตัวอย่างแผ่นทดสอบสายตาแบบ Snellen Chart.....                 | 97  |
| ภาพที่ 11    | แสดงการจัดเรียงตำแหน่งของฟัน .....                               | 105 |
| ภาพที่ 12-17 | แสดงบัตรบันทึกสุขภาพประจำตัวนักเรียน .....                       | 110 |
| ภาพที่ 18-21 | บัตรบันทึกสุขภาพประจำตัวนักเรียน .....                           | 114 |
| ภาพที่ 22    | บันทึกของบุคคลากรสาธารณสุข .....                                 | 117 |
| ภาพที่ 23    | ตัวอย่างจดหมายถึงผู้ปกครองเพื่อรายงานภาวะสุขภาพของนักเรียน ..... | 118 |
| ภาพที่ 24    | แสดงสมุดบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเอง .....                       | 121 |
| ภาพที่ 25    | แสดงการจัดตู้ยาที่ถูกต้อง .....                                  | 159 |

## สารบัญตาราง

|            |                                                               |     |
|------------|---------------------------------------------------------------|-----|
| ตารางที่ 1 | ตารางแสดงการวิเคราะห์ปัญหาที่ยับผลจากกราฟและแนวทางแก้ไข ..... | 88  |
| ตารางที่ 2 | ตัวอย่างการบันทึกการวัดสายตาในบัตรสุขภาพนักเรียน .....        | 98  |
| ตารางที่ 3 | แบบบันทึกสุขภาพฟัน .....                                      | 106 |
| ตารางที่ 4 | กำหนดการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในนักเรียน .....              | 129 |



CHIANG MAI  
UNIVERSITY PRESS

ISBN 978-616-398-011-3



9 786163 980113

ราคา 280 บาท



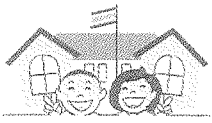
## บทที่ 1

### บทนำ : แนวคิดที่เกี่ยวกับสุขภาพ

ในปี พ.ศ. 2491 องค์การอนามัยโลก ให้นิยามคำว่า “สุขภาพ” หมายถึง ภาวะแห่งความสมบูรณ์ทางร่างกาย จิตใจ และการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยดี ไม่ใช่เพียงแค่ความปราศจากโรคหรือทุพพลภาพเท่านั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2491 จากคำจำกัดความนี้แสดงให้เห็นว่า ภาวะของความไม่มีโรคหรือไม่บกพร่องยังไม่ถือว่าเป็นสุขภาพ แต่สุขภาพยังต้องเน้นความเป็นอยู่ที่ดีสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม นั่นคือ ต้องมีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขภาพทางสังคมครบทุกด้าน ต่อมาในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2541 มีการประชุมสมัชชาขององค์การอนามัยโลกขึ้นและได้มี การเพิ่มคำว่า “Spiritual Well-being” ซึ่งคือ สุขภาวะทางจิตวิญญาณเข้าไปในคำจำกัดความของคำว่า “สุขภาพ” (กรมอนามัย, 2553; Green & Lawrance, 2004)

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 19 มีนาคม 2550 มาตรา 30 กำหนดไว้ว่า “สุขภาพ” หมายความว่า ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคมเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2556).

สุขภาพทางกาย หมายถึง สภาพที่ดีของร่างกาย กล่าวคือ อวัยวะต่างๆ อยู่ในสภาพที่ดี มีความแข็งแรงสมบูรณ์ ทำงานได้ตามปกติ และมีความสัมพันธ์กับทุกส่วนเป็นอย่างดี และก่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีในการทำงาน



สุขภาพทางจิตใจ หมายถึง สภาพของจิตใจที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ มีจิตใจเบิกบาน แจ่มใส มิให้เกิดความคับข้องใจ หรือขัดแย้งในจิตใจ สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข

สุขภาพทางปัญญา หมายถึง สภาวะที่ดีของปัญญาที่มีความรู้เท่าทัน และความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดีความชั่วความมีประโยชน์ และความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่ความมีจิตอันดีงาม และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

สุขภาพทางสังคม หมายถึง บุคคลที่มีสภาวะทางกาย จิตใจ และปัญญาที่สุขสมบูรณ์ สามารถปฏิสัมพันธ์ และปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี และมีความสุข

เด็กที่ยังอยู่ในวัยเรียนมักไม่เห็นความสำคัญของสุขภาพ เพราะคิดว่าตัวเองยังแข็งแรง ไม่เจ็บป่วย แต่ความเป็นจริงวัยเรียนเป็นช่วงเวลาที่สำคัญของการสร้างพฤติกรรมสุขภาพที่ดี และการที่ได้เติบโตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลดีต่อสุขภาพ ทั้ง 2 ส่วนนี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญของการมีสุขภาพที่ดีเมื่อวัยผู้ใหญ่ นอกจากนี้ในเรื่องของสุขภาพ ยังมีการให้ความหมายขององค์ประกอบสุขภาพอีกด้วย

## องค์ประกอบของสุขภาพ

กระทรวงสาธารณสุข ได้ให้ความหมายตามองค์ประกอบของสุขภาพไว้ 4 มิติดังนี้ (กรมอนามัย, 2553)

**1. สุขภาพกาย (Physical Health)** หมายถึง สภาพที่ดีของร่างกาย กล่าวคือ อวัยวะต่างๆ อยู่ในสุขภาพดี มีความแข็งแรงสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ร่างกายสามารถทำงานได้ตามปกติ และมีความสัมพันธ์กับทุกส่วนอย่างดี และก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน

**2. สุขภาพจิต (Mental Health)** หมายถึง สภาพของจิตใจที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ มีจิตใจเบิกบานแจ่มใส มิให้เกิดความคับข้องใจหรือขัดแย้งในจิตใจ สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข

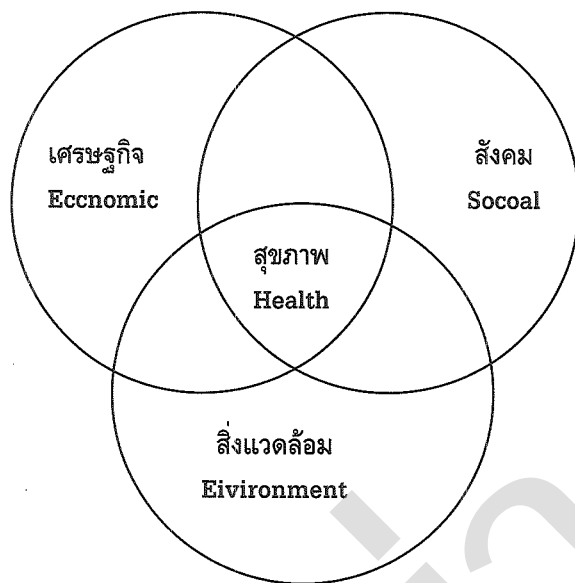
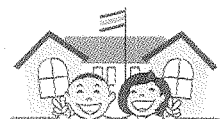
**3. สุขภาพสังคม (Social Health)** หมายถึง บุคคลที่มีสภาวะทางกายและจิตใจที่สุขสมบูรณ์ มีสภาพของความเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่ทำให้ผู้อื่นหรือสังคมเดือดร้อน สามารถปฏิสัมพันธ์และปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

**4. สุขภาพจิตวิญญาณ (Spiritual Health)** หมายถึง สภาวะที่ดีของปัญญาที่มีความรู้เท่าทันและความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลของความดี ความชั่ว ความมีประโยชน์ ความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่ความมีจิตใจที่ดีงามและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทั้งนี้ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของสุขภาพทั้ง 4 มิติ ดังแสดงในภาพที่ 1



**ภาพที่ 1** แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทางสุขภาพ  
(ที่มา <http://san.anamai.moph.go.th/nwha/html/thai34t/ch3.htm> 21 ม.ค. 2553)

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า กรอบความคิดเรื่องสุขภาพในปัจจุบันวางอยู่บนฐานที่ว่าด้วยเรื่อง สุขภาวะ ทั้งมิติ ทางกาย ทางใจ ทางสังคม และทางปัญญา (จิตวิญญาณ) และทั้งมิติของคน ครอบครัว ชุมชน และสังคม ดังนั้นสุขภาพมีผลกระทบมาจากหลายปัจจัย จึงต้องให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ ทั้งเรื่องของการดำเนินงานทางสาธารณสุข การจัดบริการสาธารณสุข และเรื่องต่างๆ ที่ปรากฏในสังคม เพราะสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อสุขภาพทั้งทางตรง และทางอ้อม ทั้งในด้านบวก และในด้านลบ องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาสุขภาพและระบบสุขภาพจึงไม่ใช่เรื่องของระบบการแพทย์เพียงอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องความร่วมมือกันของสังคม ที่จะมาร่วมสร้างค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับสุขภาพ สร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย (Cottrell R. Randall, Girvan T. James and James F. McKenzie, 2012) และเอื้อต่อการมีสุขภาพดี ร่วมสร้างวัฒนธรรมของการดำเนินชีวิตที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และร่วมกันสร้างสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับซึ่งมีผลต่อสุขภาพอีกด้วย นั่น คือ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม ดังแสดงในภาพที่ 2



ภาพที่ 2 แสดงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ

(ที่มา <http://san.anamai.moph.go.th/nwha/html/thai34t/ch3.htm> 29 ม.ค. 2553)

จากภาพที่ 2 สุขภาพของมนุษย์ตามนิยามปัจจุบัน จึงตรงกับคำว่า “Well being” หรือ “ความสุขสบาย” สุขภาพจึงขึ้นอยู่กับสมรรถนะทางด้านร่างกายและทางด้านจิตใจที่จะต้องเผชิญกับภัยคุกคามด้านสุขภาพในสังคม และยังขึ้นกับปัจจัยด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์วิทยารอบตัว ทั้งนี้ เนื่องมาจากกระบวนทัศน์(Paradigm)ทางด้านสุขภาพเป็นลักษณะแบบองค์รวม (Holistic) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยหลายประการที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน กระบวนทัศน์ทางสุขภาพที่ว่านั่นก็คือ “Bio-psycho-socio-ecological paradigm of health” ซึ่งสอดคล้องกับความหมายขององค์รวมแห่งสุขภาพ ซึ่งเกิดจากฐานคิดสำคัญ 3 ประการที่เชื่อมโยงกัน คือ ปัจจัยปัจเจกบุคคล ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม และปัจจัยเรื่องบริการ )ประเวช วะลี และคณะ, 2536) ดังภาพที่ 3



ภาพที่ 3 แสดงความเชื่อมโยงและพลวัตรเกี่ยวกับสุขภาพ (ประเวศ วะสี, 2536)

ศาสตราจารย์ นพ.ประเวศ วะสี ได้ให้แนวคิดที่สะท้อนถึงชนบทธรรมเนียม วิถีปฏิบัติตามประเพณีวัฒนธรรมของไทยและพุทธศาสนา ดังนี้ (ประเวศ วะสี, 2536)

**สุขภาพ** คือ สุขภาวะทางกาย ทางจิตวิญญาณ ทางสังคม และทางปัญญา และความหมายของสุขภาพในลักษณะของความสุ คือความเป็นอิสระหรือการหลุดพ้นจากความบีบคั้นทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางปัญญาในลักษณะของความสุ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. อิศรภาพทางกายหรือทางวัตถุ หมายถึง ไม่ขาดแคลนวัตถุปัจจัยเกินไป ไม่เป็นโรค ปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน และมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม
2. อิศรภาพทางสังคม หมายถึง การมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันกับบุคคลรอบข้าง กับชุมชน มีครอบครัวที่อบอุ่น มีความเสมอภาคและภราดรภาพ
3. อิศรภาพทางจิต คือ มีจิตใจดี สงบ มีสติ มีสมาธิ หลุดพ้นจากความครอบงำของกิเลส
4. อิศรภาพทางปัญญา หมายถึง การรับรู้โลกที่เป็นจริง เรียนรู้ และมีทัศนะต่อโลกที่ถูกต้อง มีทักษะชีวิตที่ดี



ส่วนความสุขทางจิตวิญญาณเป็นความสุขอันประณีต ตี๋มต่ำ ท่วมท้น ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อคนเรลดอ์ตทาหรือลดความมีตัวตน ลดความเห็นแก่ตัว จิตวิญญาณก็จะสูงขึ้น ซึ่งเป็นพัฒนาการทางคุณค่าที่สูงสุดของมนุษย์

ดังนั้น การทำความเข้าใจในความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพจึงมีความจำเป็นเพื่อการพัฒนาแนวทางในการดูแลสุขภาพโดยเฉพาะการสร้างเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค ซึ่งได้กลายเป็นนโยบายหลักของระบบบริการสุขภาพของทุกประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย เนื่องจากเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า การมุ่งการบำบัดรักษาโรคเป็นหลักนั้นเป็นบริการสุขภาพในเชิงรับหลังจากเกิดโรคขึ้นแล้ว ทำให้เกิดภาระค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายสูงมาก จนประเทศไม่สามารถจัดให้กับประชาชนได้ทั่วถึง (สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ, 2541) นอกจากนี้ปัญหาสุขภาพของประชาชนส่วนใหญ่ มีสาเหตุมาจากการมีพฤติกรรมปัจจัยเสี่ยงและวิถีทางดำเนินชีวิตที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งจากสภาวะแวดล้อมที่ทำลายสุขภาพ ซึ่งสามารถควบคุมและป้องกันได้ (Pender, 2011)

## แนวคิดสุขภาพกับการศึกษา

โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมพื้นฐานที่มีหน้าที่พัฒนาเด็กวัยเรียนให้มีศักยภาพเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข โรงเรียนจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกฝังความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมต่างๆ ด้านแก่เด็กวัยเรียนรวมทั้งพฤติกรรมสุขภาพ แต่เนื่องจากโรงเรียนเป็นที่รวมของเด็กในชุมชนที่มาจากครอบครัวที่ต่างกัน จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเกิดปัญหาโรคภัยไข้เจ็บทั้งโรคติดต่อ และไม่ติดต่อที่มีสาเหตุจากพฤติกรรม และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งเมื่อนักเรียนคนใดคนหนึ่งเจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อมาโรงเรียน มีโอกาสจะแพร่เชื้อโรคไปสู่ นักเรียนคนอื่นๆ ได้ง่ายจากการเล่น คลุกคลีกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน เมื่อเด็กป่วยเหล่านี้กลับไปบ้านย่อมมีโอกาสแพร่กระจายเชื้อโรคสู่บุคคลในครอบครัว และชุมชนปลูกฝังเจตคติ เสริมสร้างทักษะที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง รวมทั้งจัดการควบคุมปรับปรุงแก้ไขสภาพแวดล้อมของโรงเรียนไม่ให้เกิดภาวะเสี่ยง หรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพ เพื่อให้โรงเรียนเป็นสถานที่มีสุขอนามัยที่ดี สามารถศึกษาเล่าเรียนได้เต็มศักยภาพ เกิดการเรียนรู้ด้านสุขภาพที่ถูกต้อง และมีสุขนิสัยที่ดีติดตัวไปจนถึงวัยผู้ใหญ่

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต้องอาศัยศักยภาพของคน ดังนั้นจึงต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยเด็ก องค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญที่จะช่วยเหลือหล่อหลอมให้คนมีศักยภาพสูงสุดคือ การศึกษา กับสุขภาพ ทั้งนี้ได้มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพกับการศึกษาพบว่า สุขภาพกาย จิต และสังคมที่ดีจะช่วยให้เด็กที่จะเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตมีการศึกษาเรียนรู้ได้ดีกว่า มีความตั้งใจในการเรียนรู้

มากกว่า มีโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จในการศึกษา และการดำรงชีวิตมากกว่า ตลอดจนเป็นคนที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อไป

ในขณะที่การศึกษาที่ได้รับจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา หรือจากการอบรมสั่งสอน ซึ่งเน้น การถ่ายทอดวิถีชีวิต ค่านิยม วัฒนธรรมที่ได้รับจากทางบ้านหรือชุมชนในสังคมนั้น จะช่วยหล่อหลอมความรู้ในการดำรงชีวิต ความรู้ทางสุขภาพและทัศนคติต่อสุขภาพให้เกิดเป็นพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง เหมาะสม มีผลทำให้สุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง หรืออาจเป็นพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสม ทำให้เจ็บป่วยเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้เช่นกัน ปัญหาทางด้านสุขภาพอาจไม่ปรากฏในวัยเด็ก แต่จะแสดงอาการหรือเกิดการเจ็บป่วยในช่วงวัยผู้ใหญ่ อันเป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิต และการทำงานของบุคคลนั้น ตลอดจนเป็นอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้

การส่งเสริมสุขภาพนักเรียนนั้นมีใช้จะเป็นเพียงเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ให้ดีขึ้นเท่านั้นแต่ยังมีอิทธิพลต่อการพัฒนาด้านอื่นๆ ในสังคม เพราะอนาคตของชุมชนเกิดจากผลของการกระทำในวันนี้ ฉะนั้นการเสริมสร้างศักยภาพทางความรู้และทักษะให้นักเรียนทุกคนเพื่อพัฒนาสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของตนเอง ครอบครัวและชุมชน จึงเป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้น การส่งเสริมสุขภาพโดยโรงเรียน เป็นนวัตกรรมประการหนึ่งที่จะตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพของนักเรียน บุคลากรในโรงเรียนและชุมชน ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของคนให้เป็นคนที่มีคุณภาพต้องเริ่มที่การเลี้ยงดูและพัฒนาการตั้งแต่เด็ก ซึ่งประกอบด้วยลักษณะของการมีความรู้ ความสามารถในการทำงานหรือดำรงชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจด้วยนั้น ต้องดำเนินการพัฒนาองค์ประกอบการศึกษาับสุขภาพควบคู่กันไป โดยเริ่มจากวัยเด็ก อันเป็นวัยพื้นฐานของการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพและคุณภาพได้อย่างแท้จริง และต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากทางบ้าน โรงเรียน ชุมชน ซึ่งเป็นสถานะพื้นฐานทางสังคมที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการ และการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ (วิลาวัณย์ ชมนิรัตน์ และ สุขุมาล ธนาเศรษฐ์อังกูล, 2544) โรงเรียนเป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกฝังความรู้ เจตคติและพฤติกรรมทุกด้านแก่เด็ก ดังนั้น โรงเรียนจึงเป็นสถานที่ที่สำคัญมากต่อการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้านสุขภาพที่ถูกต้อง และมีสุขนิสัยที่ดีติดตัวไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ (สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2553) ดังนั้นการบริหารจัดการให้โรงเรียนแก่นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียนให้มี “สุขภาพ” ที่ดีจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ทุกฝ่ายต้องบูรณาการความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม



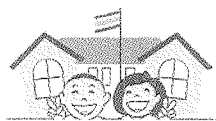
## เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2556). *คู่มือโครงการสุขภาพ สำหรับชมรมเด็กไทยทำได้*.  
กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม.
- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2554). *คู่มือแนวทางการส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคเด็กวัยเรียน และเยาวชน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักข่าวพิเศษ.
- ประเวศ วะสี . (2536). *สุขภาพองค์รวม*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกลบอลคิมทอง.
- วิลาวัณย์ ชมนิรัตน์ และ สุขุมล ชนาเศรษฐ์. (2544). *การพยาบาลชุมชน 2 . ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*  
สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2553). (พิมพ์ครั้งที่ 1). *คู่มือแนวทางการส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรคเด็กวัยเรียนและเยาวชน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุรเกียรติ์ อาชานานุภาพ. (2541). *วิวัฒนาการการส่งเสริมสุขภาพระดับนานาชาติ*. กรุงเทพฯ : บริษัท ดีไซน์.
- กรมอนามัย. (2553) . *องค์ประกอบของสุขภาพ*. Retrieved 29 มกราคม 2553 จาก  
<http://advisor.anamai.moph.go.th/262/26201.html>
- Cottrell R. Randall, Girvan T. James and James F. McKenzie. (2012). (5th Ed.). *Principles and Foundations of Health Promotion and Education*. California : Pearson. Randall R. Cottrell (Author)
- Green, W. Laurence and Krueger, W. Mashall. (2004). *Health Promotion Planning : An Ecological Approach*. (3rd.ed.). United States : Mc Graw Hill.
- Pender, N. J., Murdaugh, C. L., & Parsons, M. N. (2011). *Health Promotion in Nursing Practice*. (6th.ed.). New Jersey: Pearson.

# แนวคิดโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

การส่งเสริมสุขภาพเด็วยัยเรียน และเยาวชนตามแนวคิดโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ถือโรงเรียนเป็นจุดเริ่มต้น และศูนย์กลางของการพัฒนาสุขภาพนักเรียน บุคลากร ในโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ให้สามารถดูแลสุขภาพของตนเอง และผู้อื่น มีพฤติกรรม สุขภาพที่ถูกต้อง รวมทั้งตัดสินใจจัดการป้องกัน และแก้ไขสถานการณ์ และปัญหาที่เกิดขึ้น กับตนเองได้ แนวคิดโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพก่อให้เกิดโอกาสในการพัฒนานโยบาย ระเบียบ และโครงสร้างการส่งเสริมสุขภาพที่โรงเรียน และชุมชนสามารถดำเนินการร่วมกัน ทุกคน มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมวิเคราะห์สภาพ และสาเหตุของปัญหา แล้วนำมาวางแผน และดำเนินการเพื่อควบคุมหรือแก้ไขปัญหสุขภาพ และที่สำคัญ คือ นักเรียนผู้เป็นทรัพยากร มนุษย์ที่มีคุณค่าของประเทศ ได้เรียนรู้วิถีชีวิตในการสร้างพฤติกรรมสุขภาพอันนำไปสู่ การปฏิบัติตนให้มีสุขภาพดีควบคู่ไปกับการศึกษา คุณลักษณะดังกล่าวจะเป็นจริงได้ (กรมอนามัย, 2556)

การส่งเสริมสุขภาพมีบทบาทสำคัญกับงานสาธารณสุข โดยเป็นการส่งเสริมและ พัฒนาสุขภาพให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามวัย จากการประกาศกฎบัตรออกตดาวาของการ ส่งเสริมสุขภาพใน ปี ค.ศ. 1986 ก่อให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงงานด้านสาธารณสุข ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย ซึ่งมีผู้ที่ให้คำนิยาม “การส่งเสริมสุขภาพ” ที่หลากหลายดังต่อไปนี้



**“การส่งเสริมสุขภาพ”** ตามความหมายขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1986) หมายถึง กระบวนการเพิ่มศักยภาพบุคคลในการควบคุม และปรับปรุงสุขภาพของตน เพื่อให้สุขภาพของตนให้ดีขึ้น

**“การส่งเสริมสุขภาพ”** ตามความหมายของเพนเดอร์ (Pender, et al., 2002) หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมที่มุ่งยกระดับความผาสุกและส่งเสริมศักยภาพของบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคม

**“การส่งเสริมสุขภาพ”** ตามความหมายของกรีนและครูเทอร์ (Green & Kreuter, 2004) หมายถึง ผลรวมของการสนับสนุนด้านการศึกษาและสิ่งแวดล้อม (educational and environmental support) เพื่อก่อให้เกิดผลทางการปฏิบัติและเงื่อนไขของการดำเนินชีวิตที่ก่อให้เกิดสภาวะสุขภาพที่สมบูรณ์

จากการเปลี่ยนแปลงของกระแสการส่งเสริมสุขภาพดังกล่าว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานเชิงรับที่เน้นการรักษาพยาบาลหรือการซ่อมสุขภาพเป็นการดำเนินงานเชิงรุกที่เน้นการส่งเสริมสุขภาพหรือสร้างสุขภาพ แนวคิดดังกล่าวเริ่มชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ มีการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพเป็นรูปธรรมในสถานที่ต่างๆ ได้แก่ สถานที่ทำงานน่าอยู่ (healthy workplaces) เมืองน่าอยู่ (healthy cities) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ (health promoting hospitals) และโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (health promoting school) (พรณี บัญชรหัตถกิจ, 2545)

โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เป็นแนวคิดหนึ่งซึ่งองค์การอนามัยโลกได้กำหนดขึ้น เป็นกิจกรรมสุขภาพในส่วนการเตรียมพร้อมเพื่อชีวิต โดยมุ่งให้เด็กซึ่งเน้นในกลุ่มเป้าหมายมีสุขภาพดี เตรียมพร้อมในการเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพดี และมีจิตสำนึกเรื่องสุขภาพในอนาคต การส่งเสริม/ สร้างเสริมสุขภาพในโรงเรียน หรือที่นิยมเรียกกันว่า “โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ” จึงเป็นกระบวนการทัศน์ทางด้านสุขภาพที่ต้องดำเนินงานแบบองค์รวมเช่นเดียวกัน สำหรับประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุขโดยกรมอนามัยได้กำหนดเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาสุขภาพอนามัยของประชาชนชาวไทย

## โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (Health Promoting School): ความหมาย

โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (Health Promoting School) หมายถึง โรงเรียนที่มีขีดความสามารถที่แข็งแกร่ง มั่นคงที่จะเป็นสถานที่ที่มีสุขภาพอนามัยที่ดีเพื่อการอาศัย ศึกษาเรียนรู้และทำงาน (World Health Organization, 1997; World Health Organization, 1998; วิลาวรรณ ชมนิรัตน์ และ สุขุมาล ชนาเศรษฐ์อังกุล, 2543)

โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (Health Promoting Schools) หมายถึง สถานศึกษาที่เกื้อหนุนด้วยภาวะที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ โดยการจัดการศึกษาให้ความรู้และแหล่งความรู้แก่นักเรียนและชุมชน (กรมอนามัย, 2543)

**มุ่งเน้น** การเสริมสร้างสุขภาพ และป้องกันโรคที่เป็นสาเหตุการตาย และความพิการ  
**ให้** นักเรียน ครู บุคลากรในโรงเรียน สมาชิกในครอบครัว และชุมชน  
**เพื่อ** ทุกคนสามารถดูแลตนเอง ตัดสินใจ ควบคุมสภาวะแวดล้อมที่มีผลต่อสุขภาพ  
และสร้างสภาวะที่เอื้อต่อสุขภาพ

**โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ** หมายถึง โรงเรียนที่ทุกคนในโรงเรียน ทั้งนักเรียน ครู และเจ้าหน้าที่ ร่วมกันจัดโครงสร้างและประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียน โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้เพื่อสุขภาพทั้งในและนอกหลักสูตร การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อสุขภาพ การจัดบริการสุขภาพที่เหมาะสมและการมีส่วนร่วมของครอบครัว และชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพ (อนุวัฒน์ ศุภชติกุล บรรณาธิการ, 2541; จุฬารัตน์ โสตะ, 2545)

## แนวคิดของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

แนวคิดของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เป็นแนวคิดที่กว้างขวางครอบคลุมด้านสุขภาพอนามัยในทุกแง่มุมของชีวิต ทั้งในโรงเรียนและชุมชน นั่นคือ ความร่วมมือกันผลักดันให้โรงเรียนใช้ศักยภาพทั้งหมดที่มีอยู่เพื่อพัฒนาสุขภาพของนักเรียน บุคลากรในโรงเรียน ตลอดจนครอบครัว และชุมชน ให้สามารถนำไปใช้ได้ ในประเด็นต่อไปนี้ (กรมอนามัย, 2543)

- นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
- ดูแลเอาใจใส่สุขภาพของตนเองและผู้อื่น
- ตัดสินใจและควบคุมสภาวะการณ์และสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ

จะเห็นได้ว่า แนวคิดดังกล่าวก่อให้เกิดโอกาสในการพัฒนานโยบาย ระเบียบและโครงสร้างการส่งเสริมสุขภาพที่ครอบคลุมบริบทงานในโรงเรียนและชุมชนและส่งผลให้เกิดความสามารถดำเนินการร่วมกัน การทำงานเป็นทีม โดยมีผู้นำที่เข้มแข็งทุกส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและตกลงกันในเป้าหมายต่างๆ ภายใต้การผสมผสานแนวคิดของการพัฒนาด้านการศึกษาและด้านสุขภาพ

## คุณลักษณะของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

คุณลักษณะของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 6 ประการ (กรมอนามัย, 2553) คือ

1. ส่งเสริมสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ด้านการศึกษา และสาธารณสุข ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่
  - 1.1 ครอบครัวและกลุ่มในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน
  - 1.2 องค์กรที่ให้บริการในชุมชนที่เชื่อมโยงกับโรงเรียน
2. ใช้ความพยายามในการจัดให้มีสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพและความปลอดภัย ได้แก่
  - 2.1 การจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคม